

TARPTAUTINĖ KOMISIJA NACIŲ IR SOVIETINIO OKUPACINIŲ REŽIMŲ NUSIKALTIMAMS LIETUVOJE ĮVERTINTI

Lietuvos Respublikos Prezidentei
Jos Ekscelencijai
Daliai Grybauskaitei

2019-04-08

Gerbiamam Lietuvos Ministrui
Pirmininkui
Sauliui Skverneliui

VIEŠAS PAREIŠKIMAS DĖL LIETUVOS VYRIAUSYBĖS PLANŲ PANAIKINTI TARPTAUTINĖS KOMISIJOS NEPRIKLUSOMO SEKRETORIATO FUNKCIJAS IR PANAIKINTI ŠIŲ TARPTAUTINĖS KOMISIJOS NACIŲ IR SOVIETINIO OKUPACINIŲ REŽIMŲ NUSIKALTIMAMS LIETUVOJE ĮVERTINTI SEKRETORIATĄ

Kreipiamės į Jus dėl nerimą ir rūpestį keliančių Lietuvos vyriausybės planų panaikinti Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti sekretoriatą bei perduoti minėto Sekretoriato funkcijas Lietuvos vyriausybės Kanceliarijai.

Tarptautinė bendruomenė mano, kad Komisijos ir jos sekretoriato darbas - svarbus veiksnys demokratizacijos procese, padedant valstybei priimti ir susitaikyti su skaudžia savo istorija, ypač holokausto ir sovietinės okupacijos klausimais. Nuo pat įkūrimo pradžios Komisija vykdė ir inicijavo tyrimus, pristatydama tarptautiniu mastu Lietuvos istorinę patirtį. Komisijos darbas ypač svarbus, ugdant pilietinį suvokimą apie nacių ir sovietinio totalitarinio režimų aukas bei pagarbą jų likimui, kuriant demokratinėmis normomis ir dialogu bei tarpusavio supratimu pagrįstą kultūrą.

Esminė išankstinė sąlyga, kad sėkmingai vyktų Komisijos darbas, buvo ir vis dar yra Komisijos narių veikimo nepriklausomybė ir laisvė nuo bet kokio Vyriausybės ar kitų politinių institucijų kišimosi į Komisijos akademinį darbą. Nuo Komisijos įkūrimo pradžios iki šių dienų Lietuvos Respublikos Vyriausybė laikėsi šio principo ir gerbė mokslinės bendruomenės valią laisvai veikti ir tai buvo viena pagrindinių Komisijos sėkmės ir tarptautinio jos darbo pripažinimo priežasčių. Šis nepriklausomybės, laisvės ir nesikišimo principas taikomas tiek Komisijai, tiek ir jos Sekretariatui.

Komisijos pagrindas - savanoriška jos narių, kurie yra tarptautiniu mastu pripažinti savo srities ekspertai, veikla. Komisijos veikla negali būti vykdoma be administracijos, t.y. Sekretoriato. Nepaisant to, kad Komisijos veiklos finansavimas yra akivaizdžiai neadekvatus Europos Sąjungos valstybei narei, Sekretoriatas gebėjo vykdyti pagrindines savo veiklas ir funkcijas. Mes, Komisijos nariai, nuoširdžiai vertiname Sekretoriato darbą organizuojant mokslinius tyrimus bei pilietines iniciatyvas švietimo srityje. Svarbu paminėti, kad per tą laiką susikūrė ir sėkmingai koordinuojamas Tolerancijos ugdymo centrų tinklas (teigiamas tokios

informacijos sklaidos pavyzdys), organizuojami kasmetiniai mokytojų edukacijos seminarai, kurie rengiami bendradarbiaujant su Holokausto atminimo centru Yad Vashem (Izraelis), vyksta akademinės konferencijos ir daug kitų viešų veiklų, skirtų totalitarinių režimų aukoms paminėti, plėtoti paramą demokratijai ir skatinti atvirumą bei toleranciją.

Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, Vyriausybės ketinimas panaikinti Komisijos Sekretoriatą ir perduoti jo funkcijas Vyriausybei be konsultacijų su Komisija kelia didelį nerimą jos vadovams ir nariams. Tarptautinė bendruomenė tai įvardytų kaip nusigręžimą nuo nepriklausomumo ir laisvo tyrimo principo, kaip tiesioginį Vyriausybės kišimąsi ir istorijos politizavimą. Komisijos darbui ir veiklai nutrūkus, tai gali būti suprasta kaip visų jos ankstesnių darbų ir pasiekimų kvestionavimas. Mes nuogaustaujame, kad tai gali turėti neigiamą poveikį Lietuvos įvaizdžiui tarptautiniu mastu.

Ankstesniuose oficialiuose kreipimuose, kuriuos pasirašė Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti pirmininkas Emanuelis Zingeris, Nacių okupacinio režimo ir holokausto nusikaltimų vertinimo pakomisės pirmininkas prof. Saulius Sužiedėlis ir Sovietų okupacinio režimo nusikaltimų vertinimo pakomisės pirmininkas dr. Arvydas Anušauskas, jau buvo išreikštas susirūpinimas dėl Vyriausybės nepakankamai apgalvoto veiksmo ir skubotų sprendimų. Vyriausybė net neatsakė į išsakytą susirūpinimą. Pažymėtina, kad planus panaikinti Sekretoriatą neigiamai įvertino ir Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija, pilietinės visuomenės atstovai, dalis pedagogų bendruomenės bei įvairių Lietuvos mokyklų direktoriai.

LR Vyriausybei įgyvendinus planus panaikinti Sekretoriatą, Komisija nematytu galimybių vykdyti 2012 m. spalio 16 d. Prezidentės dekreto. Apgailestaujame, kad esame priversti svarstyti atsistatydinimo klausimą, tačiau manome, kad privalu imtis veiksmų, siekiant apginti savo reputaciją, ginti saviraiškos laisvės ir akademinio nepriklausomumo principus.

REAGUODAMI Į MINĖTAS APLINKYBES, MES PAREIŠKIAME:

KOMISIJA IN CORPORE ATSISTATYDINS, JEI LIETUVOS VYRIAUSYBĖ PRIIMS SPRENDIMĄ NAIKINTI KOMISIJOS SEKRETORIATĄ IR PERDUOTI JO FUNKCIJAS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJAI.

Emanuelis Zingeris, Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti pirmininkas

Prof. Saulius Sužiedėlis, Nacių okupacinio režimo ir holokausto nusikaltimų vertinimo pakomisės pirmininkas

Dr. Arvydas Anušauskas, Sovietų okupacinio režimo nusikaltimų vertinimo pakomisės pirmininkas
Rabinas Andrew Baker, Amerikos žydų komiteto Tarptautinių žydų reikalų direktorius, Vašingtonas, JAV

Dr. Jonathan Brent, YIVO žydų mokslinių tyrimų instituto vykdomasis direktorius, JAV

Dr. Arūnas Bubnys, LGGRTC, Lietuva

Aleksandr Daniel, Tarptautinė visuomeninė organizacija Memorial, Rusija

Dr. Christoph Dieckmann, Berno universitetas, Šveicarija

Dr. Algirdas Jakubčionis, Vilniaus Universitetas, Lietuva

Nicholas Lane, Amerikos žydų komitetas, JAV

Prof. dr. Šarūnas Liekis, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

Dr. Jürgen Matthäus, Jungtinių Valstijų Holokausto memorialinio muziejaus Jacko, Josepho ir Mortono Madelių vardo holokausto tyrimų centras, JAV

Prof. Norman M. Naimark, Stanfordo universitetas, JAV

Originalaus pareiškimo anglų kalba neoficialus vertimas

Dr. Alvydas Nikžentaitis, Lietuvos istorijos institutas, Lietuva

Prof. emeritas dr. Antony Polonsky, Brandeiso universitetas, JAV

Prof. emeritė dr. Dina Porat, Tel Avivo universitetas, Izraelis

Dr. Janos M. Rainer, 1956 m. Vengrijos revoliucijos istorijos institutas, Vengrija

Prof. dr. Timothy Snyder, Jeilio universitetas, JAV

Prof. dr. Joachim Tauber, Hamburgo universiteto Šiaurės rytų instituto direktorius, Vokietija

Dr. Arkadi Zeltser, Holokausto atminimo centras Yad Vashem, Izraelis